

DR. KÖNYVES ERIKA¹ — DR. MÜLLER ANETTA² — MONDOK ANITA³

Az egészségturizmus lehetőségei Hajdúszoboszló példáján

Nem véletlenül tartják a turizmust a világ egyik legjellemzőbb társadalmi-gazdasági szektorának, hiszen évről évre egyre többen vesznek részt a turizmusban. Míg a 2000. milleniumi évben⁴ mintegy 696 millió turistát regisztrált a Turisztikai Világszervezet (WTO), addig 2002-ben már 715 millióra nőtt, és az előrejelzések szerint 2020-ig még további növekvő tendencia várható (1,6 milliárd). A turizmus fejlesztésének létjogosultságát tehát nem csupán a jelenkép támasztja alá, hanem a legalább olyan pozitívrá festett jövőkép. A "Versenyben a világgal" című kutatási projekt jövőre utaló előrejelzése szerint: „a XXI. század az információ, a kommunikáció és a turizmus százada lesz.”⁵ Ezt az állítást igyekszik alátámasztani az a tény, hogy a nemzeti jövedelem 12%-a a turizmusból származik a legtöbb ország, így hazánk esetében is, valamint a munkahelyteremtő multiplikátor hatása is fontos tényező a gazdaságban.

2002-ben Európában a nemzetközi turistaérkezések száma 2,4 %-kal emelkedett, mely 411 millió fővel a világ turistaérkezéseinek 57,5%-át jelentette. Az Európai kontinens népszerűsége tehát, mint fogadó területé vitathatatlan. Európán belül, ugyancsak a 2002-es évben Kelet- és Közép-Európában emelkedett legnagyobb mértékben a turistaérkezések száma (+3,9%). A turizmus meghatározó szerepet játszhat a közép- és kelet-európai országok gazdaságainak jövőbeni fejlődésében, mivel ez az ágazat a gazdasági növekedés, befektetés-fejlesztés és a munkahelyteremtés hajtómotorja lehet.

A közép- és kelet-európai régió az utazási lehetőségek színes skáláját kínálja. A természet és a történelem jelentik az „alaptőkét”, amelyen világszínvonalú idegenforgalmi célpontok alakíthatók ki. Horvátország érintetlen tengerpartjai, Szlovákia festői hegyvidékei, Magyarország egyedülálló gyógyvizei és fürdői, valamint Közép- és Kelet-Európa gazdag kulturális örökségével együtt megteremtik a virágzó iparág kialakításának alapjait.

---

¹ tanszékvezető, főiskolai tanár, Szolnoki Főiskola

² főiskolai adjunktus, Szolnok Főiskola

³ főiskolai tanársegéd, Szolnoki Főiskola

⁴ A Világ és Magyarország turizmusának forgalma 2002-ben. MTRT. 2003.febr. (www.itthon.hu)

⁵ Dr.Könyves Erika – Müller Anetta (2001): Szabadidős programok a falusi turizmusban. Szaktudás Kiadó Ház Rt., Bp. 11.p.

Hazánk gazdag termál- és gyógyvizekben olyannyira, hogy a világon csak néhány ország (Ausztria, Németország, Új Zéland, Izland) rendelkezik a hazánkhoz hasonló jelentős termálvízkinccsel. Országunk a termál- és gyógyvíz készletei alapján Európa országai közül egyedülálló, a világon pedig az 5. helyet foglalja el, s már a II. világháborút megelőző időben is nemzetközi híreik voltak a kapcsolódó gyógyászati szolgáltatásai. Hazánkban⁶ 1 289 termálforrás van, 385 településen működik termál illetve gyógyvízű fürdő, 46 gyógyszálló, 38 gyógyfürdő minősítésű szolgáltatói egységgel rendelkező település, 5 gyógybarlang, 13 gyógyhely, 81 elismert ásványvíz-, illetve 315 gyógyvízforrás, 4 gyógyiszaplelőhely és 1 mofetta található. A felsoroltak alapján kitűnik hazánk gyógy tényezőkben való gazdagsága, mely indokolja az egészségturizmus fejlesztését. Nem véletlen, hogy már a Széchenyi Terv kiemelt stratégiaként kezelte az egészségturizmus fejlesztését, melyben célként fogalmazta meg főként a gyógyfürdők, illetve az ehhez kapcsolódó szálláskapacitás kibővítését - hogy Magyarország az évtized végére vezető helyet foglaljon el Európa egészségturisztikai piacán. A Széchenyi Terv pályázati pénzekkel támogatta a turizmus területén létrejött beruházásokat, elindultak a nagy fürdőfejlesztések, korszerűsítések, mely dinamizálta hazánk turizmusát, így az egészségturisztikai piacot is. Ez a fejlesztési irányvonal az új Nemzeti Fejlesztési Terv (NFT) Regionális Operatív Programjában szintén megjelenik, ezáltal kontinuitást biztosítva az egészségturizmus területén történő fejlesztéseknek. A Magyar Turizmus Rt. 2004-es Marketingterve⁷ a reklámtevékenységét 5 fő téma köré csoportosítja (Magyarország, a Balaton és a nagytavak, egészségturizmus és hivatásturizmus), melyben szintén erősíti hazánk egészségturisztikai arculatát.

Természetesen nem csak a kedvező adottságaink, a lakosság egészségi állapotának javítása miatt investáltak a magán befektetők, valamint az állam ebbe a területbe, hanem az alábbi gazdasági érvek is nyomós indokot szolgáltattak:

- Ezen a területen kevésbé érvényesül a szezonális negatív hatása (jellemző, hogy amíg a hazai szállodák telítettsége január-február hónapokban rendkívül alacsony, addig a gyógyszállók forgalma ebben az időszakban is viszonylag magas).
- Az átlagos tartózkodási idő jóval hosszabb, a piacvezető országokban 8-10 nap között mozog.
- A fajlagos költség – a gyógyászati és kiegészítő szolgáltatások igénybevétele következtében – átlagosan 30-35%-al magasabb, mint a turizmus más területein.
- A bevételek jelentős része devizában jelentkezik.
- Az egészségturizmus – a kapcsolódó szolgáltatások miatt – az adott turisztikai vonzerő komplex hasznosítását teszi lehetővé.
- Ez az ágazat alkalmas a turizmus területi koncentrációjának csökkentésére, eddig kihasználatlan területekre is tud turistát csábítani.
- A vendégek által elköltött minden újabb száz forint 167 forintnyi pótlólagos termelést indukál
- A turizmusban elköltött minden újabb száz forint után a nemzetgazdasági munkajövedelmek 75 forinttal növekednek
- Az egészségturizmusban létrejövő minden száz új munkahely a nemzetgazdaságban további 214 új munkahelyet teremt.

---

⁶ Marketingterv 2004. Magyar Turizmus Rt. 2003. okt. 7. 35.p. (www.itthon.hu)

⁷ Marketingterv 2004. Magyar Turizmus Rt. 2003. okt.7. 8.p. (www.itthon.hu)

Az egészségturizmus összefoglaló néven tartalmaz minden, az egészséggel kapcsolatos utazási típust. Az egészségturizmusban a látogatók alapvető motivációja az egészségi állapot megőrzése, megtartása a deformitások és betegségek megelőzése (wellness turizmus) valamint az egészségi állapot javítása, a kialakult betegségek gyógyítása (gyógyturizmus). Azt mondhatjuk, hogy az egészség megőrzése, vagy helyreállítása érdekében tett utazások összességét tekintjük egészségturizmusnak.

Mit értünk egészség alatt? A Révai Nagy Lexikona szerint:⁸ „az egészség a betegségekkel ellentétes fogalom. Jelzi valamely élőlénynek azt az állapotát, melyben minden szerv teljes működési képességű.” - ezt a definíciót csupán a biológiai lények (növények, állatok) esetében fogadhatjuk el. Az ember az ősidőktől kezdve „természeti” lényből „társadalmi” lényre fejlődött, így az ember vonatkozásában a biológiai jellegű egészség értelmezés koránt sem tekinthető teljes értékűnek. Az ember szociális lény is, fontos a kiegyensúlyozott élethez a baráti-, családi-, munkahelyi kapcsolatok rendszere. Ezt példázza nekünk Cipling a „Dzsungel könyvében” Maugli történetével. A vadonban, a társadalomtól messze felnövekvő „vadóc” nem tekinthető igazán emberi lénynek, a társas kapcsolatok rendszere igen fontos a szociális jó közérzet megteremtésében. Mi több az ember pszichikus lény is, vagyis fontos a lelki egészség megőrzése és fejlesztése a pszichikus ártalmak és betegségek megelőzése, melyet a mentálhigiéné⁹ fogalmával fejezhetünk ki.

Az Egészségügyi Világszervezet (World Health Organisation WHO) egészség definíciója már komplexen értelmezi az egészséget: „testi, lelki és szociális jó közérzet” állapotaként. Cooper¹⁰ az egészséget „ tökéletes közérzetnek” nevezi, arra hívja fel a figyelmet, hogy ez egy egyensúlyi állapot, amiért mindig az optimálisat (sportmozgás, pihenés, alvás, evés, stb.) kell tennünk, se többet, se kevesebbet.

Napjaink egészségtudatos magatartásának előtérbe kerülésével egyre több ember döbben rá arra, hogy az egyik legdrágábban megszerezhető és még drágábban megtartható érték: az egészségünk! A betegségek gyógyítása igen nagy terhet ró valamennyi társadalomra, a társadalom biztosítás, mint feneketlen kút nyeli el a befizetett összegeket és még ez is kevésnek bizonyul. A betegségek gyógyítása helyett a prevenció költséghatékonyabbnak bizonyul, nem beszélve arról, hogy az egyénnek is kellemesebb. Ezért tapasztaljuk azt, hogy a gyógyturizmus – mely a megromlott egészségi állapot helyreállítása érdekében tett utazás – mellett egyre növekvő kereslettel találkozhatunk a wellness utazások iránt. Az egészségturizmus két ága a wellness és a gyógyturizmus, mely napjaink egyik legsikeresebb terméke, nem csak a jelenkor embere utazásaiban figyelhető meg. Ennek első jeleit¹¹ már az ókorban „láthattuk”. A középkorban ugyan visszaesett a fürdőkultusz, mely annak volt köszönhető, hogy az egyházi rendek kezelésbe vették a gyógyfürdőket és már nem idegenforgalmi célokat szolgáltak. A 18. században a tengeri fürdőzés pozitív hatásainak felismerésével ismét megerősödik a gyógyturizmus kiépülésének lehetősége. A 21. században tovább erősödik a kereslet az egészség helyreállítása valamint megőrzése érdekében tett utazások iránt.

---

⁸ Révai Nagy Lexikona (1991)VI. kötet. Szépirodalmi és Babits Könyvkiadó, Bp. 163.p.

⁹ Buda Béla (1998):Elmélet és alkalmazás a mentálhigiénében. Bp. TÁMASZ, 25.p.

¹⁰ Kenneth H Cooper (1990) A tökéletes közérzet programja. Sport, Bp.19-26.p.

¹¹ Lipp Szilvia (2004): Az utazási motivációk változásának vizsgálata a történelem tükrében. In: Turizmus Bulletin 8.évf. 2. sz. 48-53.p.

A wellness, amely egy, a well-being és a wholeness egyesítéséből létrehozott műszó, az átfogóan értelmezett (mentális, fizikai, biológiai) egészség összhangjának megteremtését célozza; és inkább kapcsolatos az életstílus megváltozásával, mint egy-egy konkrét betegség gyógyításával. Az egészségtudatos ember ugyanis életformájával, egészséges táplálkozásával, rendszeres testmozgásával járulhat hozzá egészsége megőrzéséhez, a betegségek megelőzéséhez. A wellness-turizmus mindezen célokat szolgálja összetett szolgáltatásaival, melyek egyszerre célozzák a fizikai állapot és állóképesség javítását, valamint a szellemi frissesség megőrzését.

A wellness holisztikus, tehát átfogó értelemben foglalkozik az ember egészségével és feltételezi, hogy a személy önmaga is aktívan részt vesz egészsége megőrzésében, a betegségek megelőzésében. A wellness fogalma négy alapelvre épül:

- rendszeres testmozgásra,
- tudományos eredmények alapján összeállított egészséges táplálkozásra,
- pszichés állapot javítására, valamint
- környezettudatosságra, mely a mindennapi élet területére kiterjedően foglalkozik a környezetkárosító anyagok felhasználásának és az életvitel módosításának kérdéseivel.

A wellness szállodáknak tehát ezeket az alapelveket megvalósító sokrétű kínálati elemeket kell beépíteni szolgáltatás repertoárjukba, melyet a 54/2003 (VIII:29.) GKM rendelet szabályoz.

A wellness-turizmus előnyei a gyógyturizmussal ellenben

- A wellness szolgáltatások vásárlói alapvetően magasabb árkategóriájú szolgáltatásokat vesznek igénybe, kevésbé ár-érzékenyek.
- A wellness szolgáltatásai kevésbé természeti adottság-specifikusak, ebből adódóan pl. a nem víz-alapú szolgáltatásokat szinte bárhol lehet kínálni.
- A wellness szolgáltatások kínálatára jellemző az ún. három generációs keresletnek való megfeleltetés.
- A wellness turistáknak magasabb minőségi elvárásai és szükségletei vannak a szolgáltatások irányában.

Az érem másik oldala, azaz az egészségturizmus egy másik frekvenciált területe a gyógyturizmus, melynek fejlesztése szintén egy kitörési pont lehet hazánk turisztikai régiói számára. A Magyar turizmus Rt. 2004. évi marketingtervében megállapítja, hogy hazánk népszerűsítésében az egészségturizmuson belül a gyógyturizmus kap nagyobb hangsúlyt külföldön, hiszen a wellness turisztikai célú üdüléseket elsősorban saját országukban veszik igénybe a külföldiek. Ezt az állítást a külföldiek körében (németek, olaszok, lengyelek, stb.) végzett felmérések igazolták.

A GYÓGYSZÁLLODÁK FINANSZÍROZÁSÁNAK SPECIÁLIS KÉRDÉSEI

A klasszikus szállodai szolgáltatásokon túlmutató gyógyszolgáltatások speciális gazdálkodási kérdéseket vetnek fel. A gyógyászati kezelések folytatására szakosodott szállodáknak előnyei és hátrányai is vannak az általános szolgáltatási kört nyújtó szállodákkal szemben.

Nézzük azokat a tényezőket, melyek pozitívumként jelentkeznek:

- A gyógyszállodákban tartózkodó vendégek átlagos tartózkodási ideje jelentősen meghaladja a nem specializálódott szállodákét, hiszen a vendégek egy, jellemzőbben kéthetes kúrákon vesznek részt a hotelben. Az átlagos tartózkodási idő növekedésével fordítottan arányos módon változnak a szobahasználathoz kötődő költségek, ezáltal költség-megtakarítás érhető el. Emellett a szállóvendégek nem csupán a gyógykezeléseket veszik igénybe, hanem természetesen további költségeket is eszközölnek, általában a szépészeti és szabadidős szolgáltatások köréből. A szolgáltatás az a termékkomponens, amelyet nem terhel közvetlenül az eladott áruk beszerzési értéke, vagyis a bevétel nagyságát csak a szolgáltatással összefüggő költségek (munkabér, rezszi, stb.) csökkentik. Ezáltal nagyobb „tisztá haszon” érhető el szolgáltatás nyújtásánál, mint pl. étel értékesítésénél. Ez egyúttal feltételezi azt is, hogy a hosszabb tartózkodási idő alatt keletkezett nagyobb bevételből magasabb nyereség realizálódik.
- A nyújtott gyógyszolgáltatások éppen a szolgáltatás speciális volta miatt magasabb árszínvonalon értékesíthetők, kiváltképpen, ha valamilyen egyedi gyógytényezőn alapulnak. Általánosságban is jellemző, hogy a magas vagy különleges szaktudást igénylő szolgáltatások magasabb áron értékesíthetők a vendégek számára.
- A gyógytényezők jelenléte a szállodákban egész évben kihasználhatók, vagyis a gyógyszállodákat kevésbé sújtja a szezonális problémája. Tudjuk, milyen kiszolgáltatottak azok a szálláshely-szolgáltatók, akik a kedvező időjárástól vagy a szabadságolási időszaktól függenek. A gyógyszállodák fedett helyiségeiben időjárástól függetlenül igénybe vehetők a szolgáltatások, a tényezők minősége nem függ az évszakoktól. A gyógykúrán részt vevők szobafoglalásai – egy részük természetesen a klasszikus szabadságolási időszakban érkezik – közel egyenletes időbeni eloszlást mutatnak. Tudjuk, a betegség nem várhat, vagyis gyakran nincs lehetőség arra, hogy a vendég maga döntsön arról, mikor szeretne gyógyulni.
- A 1408/71 EKG sz. rendelet, valamint annak végrehajtásáról szóló 574/72 EKG sz. rendeletek alapján meghatározott feltételek teljesítésével lehetőség van arra, hogy a szolgáltató szerződést kössön az OEP-ral gyógyfürdő szolgáltatások nyújtására. Ez esetben a szálloda által nyújtott szolgáltatásokat meghatározott mértékben finanszírozza a Pénztár (támogatható szolgáltatások: termál gyógymedence, termál kádfürdő, iszappakolás, iszapfürdő, súlyfürdő, szénsavas fürdő, orvosi gyögmasszázs, víz alatti vízszugármasszázs (tangentor), víz alatti csoportos gyógytorna, komplex gyógyfürdőellátás, 18 éves kor alatti csoportos gyógyúszás). Ez egyben azt jelenti, hogy egy stabil betegkör alakul ki, hiszen egyszerre egy kezeléstípusból max. 15 kezelés írható fel és egyszerre négyféle kezelésben részesülhet a beteg. A kúra egy évben kétszer ismételhető. Gyakori tapasztalat, hogy a beteg emberek megtapasztalva a víz jótékony hatását később is felkeresik a szolgáltatót, akkor már mint fizető vendég. Természetesen a beteg a számára térítésmentes, felírt kezeléseken túl térítéses kezeléseket is igényelhet. (Ilyen szerződött szolgáltató pl. a Hotel Béke, Hajdúszoboszló, a Hotel Ezüstpart, Siófok, a Helios Gyógy szálló, Hévíz.)
- A gyógyszállodáknak lehetőségük van egészségpénztárakkal való szerződéskötésre is. Az egészségpénztár az egészség megőrzésére irányuló prevenciós tevékenységeken kívül egy betegség utáni, az egészség helyreállítását célzó rehabilitációs folyamat költségeit finanszírozza és – a társadalombiztosító a gyógyító eljárások zömének átlagos színvonalon történő végrehajtásának költségeit fedezi – részben a társadalombiztosító által nem fedezett tevékenységek, részben az átlagos színvonalat meghaladó színvonalú eljárások (többlet) költségeit. Az egészségpénztárak

térnyerésében a munkáltatók is részt tudnak venni, hiszen a fejlett gazdaságú jóléti társadalmakban az úgynevezett „employee benefit”, vagy munkavállalók számára pluszelőnyöket kínáló program a vállalati humánpolitika talán egyik leghatékonyabb eszköze, hiszen a bérjuttatás mellett igen erős a verseny az „egyéb juttatások” tekintetében is. A szinte személytelen bérjuttatásokkal ellentétben ez a program szorosabb kapcsolatot épít a munkaadó és a munkavállaló között, s igen jó motivációs eszköz, a sikeres és tapasztalt munkavállaló megszerzésének és egyúttal megtartásának a záloga. A megfelelően kialakított program szolgáltatása többet érhet, mint az azonos, pusztán forintértékű bérjuttatás, ugyanakkor a munkáltatónak mindez kevesebbe kerül, mert a program egyes elemei kedvezményekkel támogatottak. Ennek fontos eleme a baleset és egészségbiztosítás, amelynek keretében a munkaadó előre tervezetten fizeti a biztosítási díjat, így egy munkavállaló balesetének és betegségének anyagi kockázatát a biztosító állja. A másik lényeges elem az önkéntes pénztári forma, az ismert és népszerű nyugdíjpénztárak mellett az egészségpénztár intézménye, amelybe a vállalat befizetéseket eszközöl, és természetesen önkéntes alapon a munkavállaló is hasonlóképpen tehet. A cég alkalmazottai a szerződött szolgáltatók gyógyszerjuttatásait vehetik igénybe, melynek költségeit – megfelelő fedezet esetén – az egészségpénztár állja. 2005. január 1-től egy naptári évben rekreációs-, egészségügyi- és gyógyüdülésre legfeljebb 150 ezer forint összegben nyújtható szolgáltatás.

- A természeti adottságokra épülő kínálatfejlesztés kiemelt területe volt és lesz is a turisztikai fejlesztési stratégiáknak. A gyógy- és termálforrások hasznosítása mind országos, mind regionális szinten támogatási prioritás, amely a meglévő kapacitások felújítására és új szolgáltatók piacra lépésére is kínál alternatívát.

A gyógyszállodák üzemeltetésének előnyei mellett nem szabad elfeledkezni a különleges szolgáltatás nyújtásának szigorú feltételrendszeréről sem.

- A gyógyszálloda épületének és szobáinak kialakítása eltér az általános szolgáltatást nyújtó szállodaéktól. A vendégek gyakran megváltozott mozgásképességűek, így ennek megfelelően szélesebb folyosókat, küszöbmentes helyiségeket kell kialakítani és a szokásostól több és nagyobb kivitelű személyfelvonókat kell beépíteni. Ez növeli a szállodai beruházás nagyságát.
- A gyógyászati részleg kialakítása is jelentős beruházást igényel. A gyógyszállodák optimális szolgáltatásai: balneoterápia, hidroterápia, mechanoterápia, elektroterápia és egyéb kezelések. A gyógyvíz használatával összefüggésben vízkészletterhelési-díj jelentkezik, a vizet negyedévente kémiai és bakteorológiai elemzésnek kell alávetni. A medencéket vízforgató berendezéssel kell ellátni.
- A gyógyfürdőkben szakorvos irányításával egészségügyi ellátás folyik, és így lehetséges a megbetegedések helyi kezelése. A kezeléseket a gyógyfürdő a saját gyógyászati részlegén vagy más egészségügyi intézmény kiegészítő szolgáltatásainak igénybevételeivel biztosítja. Ha saját apparátussal dolgozik, akkor a dolgozók foglalkoztatásával kapcsolatos munkabér-terhek a szállodánál jelentkeznek. Ha „bérelt” stábbal dolgoztat, akkor nehéz megoldani a rendelési időn túli kezelések lebonyolítását, hiszen a szálloda éjjel-nappal működik, míg a rendelőintézet kötött rendelési idővel működik.
- A szállóvendégek speciális igényei a szálloda vendéglátóipari egységeinél is jelentkeznek, hiszen a kúrán részt vevőknek gyakran diétát is rendel az orvos. Ennek a speciális táplálkozási kritériumnak meg kell tudni felelni, dietetikus foglalkoztatása elengedhetetlen. A konyhai felhasználásra különleges alapanyagok beszerzése is szükséges lehet, különösen sok zöldség és gyümölcs valamint fehér húsfélések a

jellemző étel-hozzávalók. A szállóvendégeknek különleges étlapokat kell összeállítani, melyen az élelmek összetételét is feltüntetik.

- A biztos fürdőlátogatói kör kialakítása szempontjából előny az OEP-ral kötött szolgáltatói szerződés, ám az együttműködésnek negatívumai is vannak. A Pénztár nem teljes önköltséget térít, hanem ártámogatást biztosít. A gyógytényezők alapján a szolgáltatókat három támogatási csoportba sorolják, így az egyes szolgáltatók eltérő hozzájárulást kapnak nyújtott kezeléseikért:

Az alábbi táblázat - a gyógyfürdők jellege szerint elkülönítetten - tartalmazza az egyes gyógyfürdőellátásokhoz nyújtott támogatás áfa nélküli összegét. Az egyes gyógyfürdőellátásért a beutalt betegnek az alábbi összegekkel csökkentett térítési díjat kell fizetni.

Gyógyfürdő-ellátás Ft/fő, Forintban, nettó értéken	Országos jelentőségű fürdők	Körzeti jelentőségű fürdők	Helyi jelentőségű fürdők
Termál gyógymedence, hévízi tófürdő	329	287	256
Termál kádfürdő	385	344	312
Iszappakolás, iszapfürdő	689	623	552
Súlyfürdő	425	376	336
Szénsavas fürdő	602	526	520
Orvosi gyógymasszázs	521	463	408
Víz alatti vízszugár-masszázs (tangentor)	560	495	447
Víz alatti csoportos gyógytorna	369	328	280
Komplex gyógyfürdő ellátás	1442	1278	1159
Csoportos gyógyúszás 18 éves kor alatt	385	344	312

- A beutalt betegek gyakran zavarhatják a kúrán lévő szállóvendégeket. A kikapcsolódásra, pihenésre, rekreációra vágyó betegek igényei ellentétben állnak a kezelésre érkező, „csak TB-szolgáltatást” igénybe vevő betegek elvárásaival. Gyakran csak úgy tudják orvosolni a problémát, ha két külön részleg kerül kialakításra a szállóvendégek és a csak fürdőszolgáltatást igénybe vevő betegek részére.

Néhány gondolatban próbáltuk összefoglalni azokat a főbb ismérveket, amelyek megkülönböztetik a gyógyszállodákat a „hagyományos” társaiktól. Természetesen a bevétel – költség tényezőknél túl további különbségek is vannak, ám jelen esetben eme jellemzők nem képezték vizsgáldásunk tárgyát.

TURIZMUS, MINT KITÖRÉSI PONT AZ ÉSZAK-ALFÖLDI RÉGIÓBAN

Hazánk turisztikai fejlesztése a regionális szemlélet mentén valósul meg. Az Észak Alföldi régió gazdasági és turisztikai helyzetét meghatározza, hogy 3 országgal határos, melynek egyik, talán legfontosabb pozitív hozadéka lehet a külföldi tőkebefektetések régióba vonzása. A Schengen-i határok bevezetésével új korszak kezdődik a magyarországi határőrségek munkájában, hiszen egyrészt átalakulnak az eddigi szokásos határátlépési műveletek, másrészt pedig, a „Nyugat kapujává” válhatunk – jegyzi meg a Magyar Turizmus Rt. Észak-alföldi Regionális Marketing Igazgatóság (továbbiakban: EARMI) a 2004-es marketingtervében.

A régió központi területi fekvése logisztikai szempontból kedvező, nemzetközi közlekedési folyosók haladnak át a területén erősítve a tranzitszerepünket.

A régiót fejlett és a térség több centruma között megoszló (Debrecen, Nyíregyháza, Szolnok, Jászberény, Mezőtúr és Hajdúböszörmény) felsőoktatási szektor jellemzi és itt található az ország egyik legnagyobb vidéki felsőoktatási centruma. A régió jól képzett lakossága Magyarország többi régiójával összehasonlítva kedvezőbb munkaerő-piaci helyzetet biztosít. Legnagyobb számban áll rendelkezésre a régióban képezhető és átképezhető (szabad), relatíve alacsonyabb bérköltségű gazdaságilag nem aktív munkaerő (589 000 fő).

A régióban növekedést mutat a betelepült multinacionális vállalkozások, az ipari parkok és vállalkozási övezetek gazdasági teljesítménye. Az ország közel 150 ipari parkjából 25 működik a régióban, ez alapján a harmadik legtöbb ipari parkkal rendelkező régió az országban. Ezek az Ipari Parkok igénylik a magas szaktudással rendelkező munkaerőt, melynek képzését egyrészt a Szolnoki Főiskola vállalhatná, az ipari és turisztikai létesítmények pedig hozzájárulhatnának a munkaerő megtartásához, mely csökkenthetné a területi egyenlőtlenséget az ország területén. A szakképzett munkaerő („drain brain”= agyak elrablása) elvándorlását Budapestre és a nyugati magyarországi területekre csökkenthetné.

Magyarország a többi csatlakozásra váró ország egy főre jutó GDP szintjéhez áll közel. Az Észak-alföldi régió az országos átlag 63%-os adatával utolsó a magyar régiók között. Amint azt a régió országon belüli GDP mutatója tükrözi, gyenge a belső gazdaság helyzete. Az országos bruttó hazai termék 9,6%-át adja az Észak-alföldi régió, mely adattal csupán az Észak-Magyarországi és Dél-Dunántúli Régiót előzi meg. A 9,6%-ból 3,8%-ot produkál Hajdú-Bihar megye, Jász-Nagykun-Szolnok megye 2,7%-ot, Szabolcs-Szatmár-Bereg pedig 3,1%-ot (KSH, 2001).

A belső közlekedési kapcsolatok viszonylag fejletlenek. Hiányzik a régió belül egy megfelelő szinten kiépített kelet-nyugati tengely. Gyenge a régió belső kohéziós ereje, hiányzik a régió identitástudat és az egységes image.

Csökkenti a régió versenyképességét az alacsony színvonalú informatikai infrastruktúra, az információs-kommunikációs rendszer fejletlensége is.

A környezetvédelmi infrastruktúra alacsony színvonalú, elsősorban a csatornázás alacsony szintje, a korszerű szilárdhulladék lerakók hiánya miatt. A régióban a kistérségek között jelentős belső egyenlőtlenségek és térségi fejlettségi különbségek tapasztalhatók a népességi trendeket (öregedés), az oktatást, a szakképzettséget és munkaerőpiacot, az infrastruktúrát, az elérhetőséget, az új ágazatok fejlődését és a foglalkoztatás új erőforrásait figyelembe véve.

A lakosság egészségi állapota rossz, a várható élettartam országosan itt a legrövidebb. A születéskor várható élettartam a régióban a férfiaknál 67,03 év, a nőknél 76,17 év (KSH, 2001). Magas a halmozottan hátrányos helyzetű roma népesség aránya (a régió népességének 8-9%-a).

Az Észak-alföldi régió turisztikai fejlesztése hozzájárulna a turizmus térbeli (Budapest, Balaton) koncentrátságának oldásához.

ÉARMI tevékenységének célja, hogy a régió turisztikai marketingszervezeteként piacra segítse az Észak-Alföld turisztikai kínálatát, ezáltal hozzájáruljon a régióban realizálódó belföldi és nemzetközi forgalomból származó turisztikai bevételek növeléséhez.

Az Észak-alföldi régió turisztikai vonzerőit értékelve megállapítható, hogy a régió vonzerőkben gazdag és változatos terület, de a vonzerők jelentős része csak helyi vagy regionális hatókörrel rendelkezik. Országos, illetve nemzetközi hatósugarú vonzerők a régióban csak igen kis számban találhatók. A régió változatos természeti táj képét mutatja vonzó természetföldrajzi adottságokkal és számos védett területtel. Országos és európai szinten is jelentős természeti értékek találhatók itt (pl. Hortobágyi Nemzeti Park, mint a Világörökség része, Szatmár-Beregi Tájvédelmi Körzet, Közép-Tiszai Tájvédelmi Körzet, Bihari-sík Tájvédelmi Körzet, Hajdúsági Tájvédelmi Körzet, Tiszamente, löszpuszták, alföldi erdők... stb.). A Felső-Tisza elsősorban emberi erővel hajtott vízi jármű forgalomra alkalmas. A Tisza felső szakasza jelenleg is jelentős vizitúra folyosó, amely hosszabb tartózkodásra is lehetőséget biztosít. Az Észak-alföldi régió gazdag termál- és gyógyvízkinccsel rendelkezik (a legjelentősebb gyógy- és termálfürdők Hajdúszoboszlón, Debrecenben és Nyíregyháza-Sóstón, Cserkeszőlön, Hajdúnánáson, Szolnokon találhatók). A régióban több mint 200 termálkút, valamint 48 fürdő található. Hiányos a turisztikai infrastruktúra: a színvonal sokszor nem megfelelő, hiányoznak a vonzerőt támogató szolgáltatások, valamint kezdetlegesebbek a vonzerők megközelítési lehetőségei is. A kereskedelmi szállásférőhely száma 35 958 a régióban, amivel csupán Dél-Alföldet és Észak-Magyarországot előzzük meg (KSH 2002). A turizmus adottságai a turisztikai infrastruktúra fejletlensége miatt is kihasználhatatlanok.

Érdemes megfigyelni a belföldi turizmus alakulását. 2003. év vizsgált időszakában (január-november) a régió vendégeinek belföldi részaránya 76 % volt.

A kereskedelmi szálláshelyek szállásdíj bevétele 4 116 283 ezer Ft volt, ez 3,6 %-kal haladta meg az előző évet. Jellemző tendencia a belföldi szállásdíj bevétel emelkedése, ami +15,3 % volt (külföldi – 9,4 %).

A magánszálláshelyek száma azért nem elhanyagolható az Észak-alföldi Régióban, mert a fizetővendéglátásnak nagy hagyományai vannak a régióban (pl.: Hajdúszoboszló fürdőváros esetében), a falusi turizmus pedig egyre nagyobb teret hódít. Fokozatosan emelkedik azon családok száma, akik bekapcsolódnak ebbe a jövedelemkiegészítő tevékenységbe.

AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS HAJDÚSZOBOSZLÓN

Az egészségturizmus folyamatos fejlesztése eredményezte, hogy Hajdúszoboszló, mely a hatvanas években, mint poros kisváros szerepelt hazánk térképén mára a turizmus fényében tündökölve a „reumások mekkájává” illetve a „strandolók paradicsomává” nőtte ki magát. A fürdőváros, a KSH 2002. évi adatai alapján, 2585 szállodai, 677 panzió-, 376 turistaszállás, 348 üdülőházi, 1550 kemping- és 7677 magánszállás- férőhellyel rendelkezik. Az Észak-alföldi régió idegenforgalmi adottságokkal rendelkező települései közül a kereskedelmi szálláshelyek tekintetében Debrecen (6424 férőhely) mögött a második helyet foglalja el a férőhelyek számát illetően, a magánszállások tekintetében az elsőt.

Hajdúszoboszlón 2002-ben 192 943 vendéget regisztráltak. A 2001-es évhez képest 2002-ben a vendégek száma 11%-kal, a vendégéjszakák száma 2,5 %-kal emelkedett. A szálláshelyeken a vendégek 355-a külföldi, 65%-a belföldi volt 2002-ben. A 2001-es évhez

képest 2002-re a külföldi vendégek száma 5,5%-os csökkenést mutatott, míg a belföldi vendégek száma 22,6 %-os emelkedést mutatott.

A tartózkodási idő Hajdúszoboszlón 2002-ben 5,3 nap volt, ami lényegesen meghaladja az országos átlagot (3,1 nap), azonban messze elmarad az európai fűrődhelyek átlagától (7-10 nap). Az átlagos tartózkodási időt tekintve megállapíthatjuk, hogy a szállodák és kempingek tartózkodási ideje (6,8 nap)¹² magasabb a városi átlagnál. Ez a tény részint azzal magyarázható, hogy a szállodák sokkal szélesebb szolgáltatásrepertoárral várják a vendégeket, hiszen a legtöbb szálloda rendelkezik termálmedencével, egészségcentrummal, így a városba érkezők jelentős része gyógykezelésre érkezik. A kempingek magasabb tartózkodási idő értékét azzal magyarázhatjuk, hogy a vendégek 80%-a külföldi, akik a nagyobb távolság miatt több időre érkeznek. A szállodák kapacitáskihasználtsága 50%, a panzióké 21%, az üdülöházaké 17% volt.

Hajdúszoboszló turisztikai vonzerejét növelte a Széchenyi Terv Turizmusfejlesztési Programjának segítségével 1999-2003 között megvalósult gyógy- és strandfürdő fejlesztés. A város gyógyvize így már nem csupán a gyógyulás miatt érkező idősebb korosztályt szolgálja, hanem mint az ország egyik legnagyobb fürdőkomplexuma a szórakozni és kikapcsolódni vágyó fiatalabb korosztály igényeit is hivatott kielégíteni. A 30 hektáron elterülő strandfürdő 13 medencéje- melyek között hullám-, pezsgő- és gyermekmedencét, versenyszodát valamint strandmedencét is találunk- 5,5 hektárnyi területű csónakázótava nyújt kellemes környezetet a turisták ezreinek. A fejlesztés eredményeként nem csak a fürdő teljes felújítása, modernizációja történt, hanem létrehozták hazánk első csúszdaparkját, ahol az attraktív környezet (mediterrán tengerpart, kalózhajó, világítótorony, élménymedence, stb.) az élményszerzést segítik.

A fejlesztések eredményeként a hajdúszoboszlói gyógyfürdő hazánk egyik legkorszerűbb fürdőkomplexuma, ahol egy „háromgenerációs” fürdő biztosítja a pihenést, a nyaralást, az aktív üdülést, a gyógyulást a gyermekes családok, a sportot kedvelő fiatalok valamint a senior korosztály számára. A nyári időszakban nem okoz problémát, hogy a gyógyulni vágyó idősök, és a szórakozni vágyó fiatalabb célcsoport is megjelenik, hiszen tematizáltan, jól elkülönítve található meg a szolgáltatások. Télen azonban nehéz összehangolni a vendégkör kiszolgálását – Nyilatkozta Mihalikné Kállai Zsuzsa a Hungarospa Hajdúszoboszlói Gyógyfürdő és Egészségturisztikai Rt. Marketing menedzsere¹³- ezért fejlesztési célkitűzésként fogalmazódott meg egy fedett élményfürdő létrehozása.

Hajdúszoboszló turisztikai fejlesztése, a város arculatának alakulása követendő példa lehet nagyon sok alföldi, vidéki település számára. Az egészségturizmus dinamikus fejlődését mutatja, hogy Hajdúszoboszlón folyamatosan nő mind a strandszolgáltatások, mind a gyógyszolgáltatásokat igénybe vevő vendégek száma. Számszerűsítve: évi 10-20%-os növekedés tapasztalható. A 2003. év fürdőtörténeti rekordról számolhat be, amikor is 2 072 889 szolgáltatást értékesítettek, amelyből 1 407 750 fürdőszolgáltatás, 665 139 gyógyszolgáltatás volt. A vendégek összetételére a belföldi turizmus meghatározó szerepe jellemző. A belföldiek aránya 60%, a külföldieké 40%. A német idős gyógyvendégek és a családosan érkező elsősorban élményfürdőzés céljából érkező lengyelek adják a külföldi vendégek egy részét.

---

¹² Istók Csaba (2003): A fenntartható turizmus megvalósítása, megőrzése és fejlesztése Hajdúszoboszlón. In: Turizmus Bulletin.7.évf.3.sz.25-32.p.

¹³ Spa Manager Beauty Forum 2004./3. szám 12-13.p.

A 2003-as évben mintegy 30%-al nőtt a gyógyászat árbevétele, amely az OEP szerződésmódosításnak is köszönhető, melynek értelmében, a betegeknek kis mértékű térítési díjat kell fizetniük. Mindezek ellenére a hajdúszoboszlói fürdőkomplexumba érkezőkre az alábbi arányok a jellemzőek: 30%-ot a gyógyfürdő szolgáltatások, 70%-ot az élményfürdő szolgáltatások (strand, aqua-park) teszik ki.

A jövő turisztikai trendjét tekintve azt mondhatjuk, hogy igény lesz a gyógyszolgáltatásokra, amennyiben a hazai vendégek egészségi mutatóit tekintjük. A wellness iránt is növekvő kereslettel találkozhatunk, hiszen egyre nagyobb kereslet mutatkozik iránta. Vélhetően a gyógy- és wellness szolgáltatások iránti kereslet aránya megmarad, így a gyógyfürdő fejlesztésében ezt a szempontot érvényesíteni kell.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- [1] A Világ és Magyarország turizmusának forgalma 2002-ben. MTRT. 2003.febr. (www.itthon.hu).
- [2] Dr.Könyves Erika – Müller Anetta (2001): Szabadidős programok a falusi turizmusban. Szaktudás Kiadó Ház Rt., Bp. 11.p.
- [3] Marketingterv 2004. Magyar Turizmus Rt. 2003. okt. 7., 8- 35.p. (www.itthon.hu).
- [4] Révai Nagy Lexikona (1991)VI. kötet. Szépirodalmi és Babits Könyvkiadó, Bp. 163.p.
- [5] Buda Béla (1998):Elmélet és alkalmazás a mentálhigiénében. Bp. TÁMASZ, 25.p.
- [6] Kenneth H Cooper (1990) A tökéletes közérzet programja. Sport, Bp.19-26.p.
- [7] Lipp Szilvia (2004): Az utazási motivációk változásának vizsgálata a történelem tükrében. In: Turizmus Bulletin, 8.évf. 2. sz., 48-53.p.
- [8] Istók Csaba (2003): A fenntartható turizmus megvalósítása, megőrzése és fejlesztése Hajdúszoboszlón. In: Turizmus Bulletin, 7.évf. 3.sz., 25-32.p.